

Teološki pokušaji

KULTURA PRAZNINE I SUMNJE

Uvod

Pisati zbog samog pisanja mislim da nema smisla. Misliti i svoje misli, zar vrijedi čuvati samo za sebe? Misliti i svoje spoznaje ukoliko su vrijedne, pa i manje vrijedne, staviti na papir, smatram da je ne samo vrijedno, nego i dužnost. Često puta čovjek nije u stanju donijeti nešto sasvim novo, nešto kvalitativno novo, no to ga ne opravdava za šutnju, da ostaje nijem. Čovjek je pozvan podsjetiti na stvari već zaboravljene i upozoriti na činjenice i probleme, koji su dio njegova svijeta, dio prostora i vremena u kojem se on nalazi.

Mislim da smo svi svjesni činjenice da živimo u sekulariziranom svijetu. Dio smo svijeta koji se, usuđujem se reći, pomalo sve više i više udaljuje od svoje iskonske zadaće. Dio smo svijeta koji za svoj stil i kulturu življenja uzima antikulturu življenja. Dio smo svijeta u kojem do nedavno opće prihvaćene vrjednote više ne vrijede. Nikakve vrijednosti se ne poštuju, pa ni vrijednost vlastite savjesti kao zadnje norme djelovanja. Praznina i sumnja postaju način života. Svjedoci smo da zemljom hoda sve više praznih ljudi sa sumnjom u očima.

Jasno je da su praznina i sumnja čovjekovi vječni pratioci sve od prvog grijeha pa do današnjeg dana.

Kad čovjek utvrdi neku činjenicu odmah se pita zašto je to tako, zbog čega, koji su uzroci toj činjenici.

Postoji još jedna poteškoća vezana uz prazninu, sumnju i uopće antikulturu življenja. A ta je da one izazivaju strah pred ovozemaljskim i vječnim sutra.

Razuman čovjek za svaku bolest traži lijek. Čovjek kršćanin pred bolešću praznine i sumnje utječe se Božjoj Riječi. Iz nje crpi nadu i vjeru u bolje sutra i vječno sutra u Ljubavi, a sve to pod vodstvom, ravnanjem savjesti koja, ukoliko se živi pod njezinim ravnanjem, nudi Život.

1. PRAZNINA I SUMNJA KAO NAČIN ŽIVOTA

Svaki čovjek ima svoj način života. Ne samo čovjek, nego i svako živo biće, sve ono što je živo ima svoj vlastiti način života ili preživljavanja. Svakako, način života je mnogo čim uvjetovan. Čovjekovo mjesto rođenja, narod u kojem se rodio, kultura u kojoj se odgaja i raste, cjelokupno društvo, javno mnijenje, škola, religija, sve to utječe na njegov način života. Razvijajući se čovjek prima i odbacuje različite datosti mjesta i vremena, gdje i u kojem živi, i postupno oblikuje vlastiti način života.

Ovdje neće biti govora o nekom od tih načina života kojega je čovjek izabrao prihvaćajući bolje, nego, naprotiv, o načinu života koji je nastao odbacujući bolje, odbacujući ono što oplemňuje.

1. 1. Praznina i sumnja kao vječni čovjekovi pratioci

Postojalo je vrijeme kada nije bilo ni praznine ni sumnje. Sve bijaše dobro. Koliko je to vrijeme trajalo mi to ne znamo. Međutim, znamo kada je prestalo: "Tada se obadvoma otvore oči i upoznaju da su goli" (Post 3, 7).

Da li su se praznina i sumnja uvukli u čovjeka odmah poslije grijeha gotovo je nebitno. Bitno je to da su praznina i sumnja posljedice grijeha, posljedice odbacivanja, odnosno neprihvatanja Božje zapovijedi.

Od grijeha je čovjekov život ispunjen duhovnim lutanjem, traženjem. A lutajući, čovjek može skroz zalutati, izgubiti se.

Od grijeha čovjek je ponovno krenuo u potragu za istinom i smirenjem. Ponovno je u potrazi za Dobrom, jer prije grijeha sve bijaše dobro.

“Samo Bog može odgovoriti na pitanje o dobru, jer on je Dobro. Ali Bog je već dao odgovor na to pitanje: to je učinio stvorivši čovjeka i usmjerivši ga mudročću i ljubavlju prema njegovoj svrsi, s pomoću zakona koji je urezan u njegovo srce (usp. Rim 2, 15), prirodnoga zakona.”¹

Često puta čovjek nije u stanju prepoznati u Bogu Dobro i traži ga na krivom mjestu i nakon toga ostaje nezadovoljan i stavlja u sumnju sve: i Boga i Dobro i Smisao.

Nakon neuspješnih pokušaja traženja Smisla čovjek stavlja u pitanje i vlastiti život. I nerijetko, od samih početaka čovječanstva pa do naših dana, takvi neuspjesi u traženju Smisla završavali su i završavaju suicidom.

Život je najveća čovjekova vrjednota. Biti dionikom ovoga svijeta neograničeno je povjerenje Stvoritelja u čovjeka. Samo onaj tko je dao život ima vlast i oduzeti ga. Onaj tko uzima život sebi ili drugome previše želi. Želi ono što nije u njegovoj moći. Želja mu je veća od mogućnosti. Takav svoj stav na koncu opravdava besmisлом života, besmisлом uopće. A često puta se zna dogoditi da Smisao ne vidi od vlastite sjene.

Svaki čovjek teži ispunjenju, nastoji biti velik. Svatko je velik na svoj način i to u odnosu prema veličini onoga što je volio. Tko sebe voli, velik je kroz samoga sebe, a tko voli druge ljude velik je po svojoj predanosti, ali tko Boga voli veći je od svih.²

1. 2. Praznina i sumnja kod današnjeg čovjeka

Današnji je čovjek, možda više nego ikada prije, pogođen besmisлом, ispražnjen i sumnjičav prema svemu što ga okružuje, prema samom sebi i prema Bogu.

Današnji čovjek živi bolje nego ikada prije. Ovo “bolje” odnosi se na materijalnu stranu, na elementarne ljudske potrebe. Čovjek je svojom pameću i znanstvenim dostignućima postigao uvjete da živi bez bojazni za sutra, ne samo svoje, nego i naraštaja koji dolaze. Čovjek je osigurao materijalna dobra nužna za život, pa i ona koja su luksuzna, ono što mu nije neophodno. I postigao je “blaženstvo”, sreću, zadovoljstvo?

Naprotiv, čak praznina i sveukupni strah proizlazi iz materijalnih dobara. Čovjek je došao u situaciju u kojoj je sam sebe zarobio. Ako su nekoć, pa i danas u nekim dijelovima svijeta, strah, praznina i sumnja dolazili iz bijede,

¹ IVAN PAVAO II., *Veritatis Splendor*, br. 12.

² Usp. S. KIERKEGAARD, *Brevier*, (preveo D. Najdenović), Grafos, Beograd, 1979, str. 40.

nesigurnosti za život, stan, hranu, onda danas u modernom razvijenom svijetu one dolaze iz bogatstva i obilja. Možda bi bolje bilo reći da praznina i sumnja dolaze iz straha da mu tko ne ugrozi ono što ima. Nije nam ovdje želja idealizirati materijalnu bijedu ili prezirati bogatstvo. Potrebno je staviti naglasak na zrelost svijesti i čovjekove osobnosti.

Već je prije spomenuto da čovjek može živjeti bez bojazni za sutra. To se može shvatiti samo s jedne strane, jer je tehnološkim razvojem omogućio poboljšanje egzistencije, povećao životni standard.

S druge strane istim tim naglim tehnološkim razvojem izazvao je ekološku krizu. Fenomen ekološke krize je sveprisutan, život je jednostavno u opasnosti. Svakodnevno izumiru pojedine biljne i životinjske vrste, zrak je sve nečistiji, ozonske rupe sve veće. Nisu li sve ovo dovoljni razlozi za strah? Ekološka kriza uzrok je straha za goli život. Kad je čovjeku ugrožen život, on postaje buntovnik i to buntovnik protiv Onoga tko mu nije nimalo kriv. Današnji čovjek došao je u situaciju kad samo želi uzimati, a odavno je zaboravio odricati, žrtvovati, brinuti se za drugoga i za ono što ga okružuje.

Čovjek je u svojoj slobodi sam sebe zarobio. Postao je zarobljenik svoje krivo shvaćene slobode. Čovjek je ispražnjen unatoč tome što je "pun" svih stvari koje je u svojoj posesivnosti i gladi prigrabio za sebe. I upravo taj čovjekov egoizam i posesivnost su istisnuli iz čovjeka, ili potisnuli u njemu sve ono dobro koje posjeduje i ugušili onaj kristovski poziv "dođi i idi za mnom".

Čini se da je zaboravljeno da "Isusov poziv 'dođi i idi za mnom' obilježuje najveće moguće veličanje čovjekove slobode, a istodobno svjedoči o istini i o obveznosti čina vjere i odluka koje se mogu nazvati temeljnom opcijom".³ Današnji čovjek zaboravio je vjerovati, izgubio je povjerenje u drugoga i povjerenje drugih.

Kad govorimo o praznini i sumnji kod današnjeg čovjeka, možemo reći da je jedan od njihovih izvora i poljuljanost odnosa između spolova. Dakle, možemo govoriti o fenomenu seksualnog permisivizma. "Seks i zabava to je sada aksiom mladih generacija".⁴ Usudio bih se reći da je seksualni permisivizam Levijatan našega vremena i da velik dio ljudi troši dobar dio vremena u potrazi za užicima.

Užitak mora proizići iz ljubavi, iz međusobnog darivanja, ali "užitak sam po sebi, ukoliko se mehanički odvoji od istinskog integralnog čovjekova

³ IVAN PAVAO II., *Veritatis Splendor*, br. 66.

⁴ M. VESELICA, *Zov savjesti iz hrvatskog Sibira*, Zagreb, 1990, str. 23.

kozmosa, od njegovih emocija, vodi rafinaciji zvjerskog satanizma u čovjeku, vodi porazu duhovnoga ja”.⁵

1. 3. *Praznina i sumnja kao izvor straha pred ovozemaljskim i vječnim sutra*

Koliko god današnji čovjek nijekao i zanemarivao transcendentno, ipak nije imun na jednu činjenicu koja je usko povezana sa transcendentnim, a to je umiranje, smrt. Bez obzira na društveni, politički, ekonomski i intelektualni status ona dolazi prije ili kasnije, ali svejedno dolazi, “jer i mudri umiru, pogiba i luđak i bezumnik: bogatstvo svoje ostavlja drugima” (Ps 49 r. 11.).

Činjenica smrti izaziva kod čovjeka strah. Ima ljudi, svetaca, koji smrt gledaju drugačije nego što to čini današnji sekularizirani čovjek. Sv. Franjo Asiški smrt naziva “sestrom” u svojoj Pjesmi stvorova, kad kaže: “Neka te hvali, Bože moj, naša sestra tjelesna smrt, kojoj nitko ne može izmaći”.⁶ Za razliku od sv. Franje današnji sekularizirani čovjek osjeća strah pred smrću i grčevito se bori za produženje života.

Čini se, da se danas smrt pod svaku cijenu želi ukloniti iz društvenog života. Gradskim ulicama više ne prolaze pogrebne povorke i izbjegava se sve što bi podsjećalo na smrt i na taj način moglo smetati drugima. Ljudi sve više umiru po bolnicama i staračkim domovima, gotovo izolirani od društva. Postoji i poteškoća za liječnike i medicinsko osoblje kako priopćiti na smrt bolesnom pacijentu da mu se bliži smrt, jer smrt je tabu tema društva.

S druge strane, nasuprot ovoj šutnji o smrti i zaboravu smrti, postoji obilna literatura o smrti. Budi se veliko zanimanje za umiruće i na tom su području počela prava znanstvena istraživanja, a osobitu zaslugu na tom području ima knjiga liječnice Elisabeth Kübler - Ross o njezinim iskustvima iz razgovora sa umirućima.⁷

Možemo se upitati zbog čega je današnji čovjek tako grčevito vezan uz zemlju, uz materiju? On je svjestan da “kad umre, ništa neće ponijeti sa sobom, i blago njegovo neće s njime sići” (Ps 49 r. 18.). U svojoj posesivnosti i egoizmu, o kojima je već bilo riječi, on želi svaki trenutak

⁵ Isto, str. 23.

⁶ Spisi svetog Franje, Jukić, Sarajevo, 1974, str.62.

⁷ Usp. L. TOMAŠEVIĆ, *Shvaćanje smrti danas*, u: SB, XXXI, 1991, br. 2, str. 96 - 100.

uživati u onome što ima i bori se za svako moguće produženje toga trenutka. On nije gospodar onoga što posjeduje, nego naprotiv, rob. On je kao u zatvoru i ne vidi ništa osim onoga što ga okružuje, ništa osim onoga čega je zarobljenik. I u tomu je njegov problem. On ne zna da ima nešto drugo i strah ga je od onoga što dolazi sutra, jer to je nešto novo, nepoznato, njemu strano.

S druge strane ukoliko naslućuje sadržaj onoga sutra, a to sutra može biti dobro ili zlo, onda on izabire svoje danas, svoje uživanje, bez upuštanja u rizik za neusporedivo veći užitak, blagostanje, sreću.

U tom slučaju prijeko je potrebna moralna obnova društvenog i političkog života, koja je danas na ustima mnogih. Kad Sv. Otac govori o toj moralnoj obnovi kaže: "Jamačno je dug i tegoban put što ga valja prevaliti, brojni su golemi naponi koje treba napraviti da bi se ostvarila takva obnova, pa i mnogostrukosti i ozbiljnosti uzroka koji izazivaju i pothranjuju nepravedna stanja kakva danas postoje u svijetu".⁸

Potrebno je također i to da svaki čovjek mijenja, ma koliko to teško bilo, svoj mentalni sklop, svoj stav prema smrti. "Možemo razlikovati četiri načina kako ljudi pristupaju činjenici smrtnosti: izbjegavanje, prihvaćanje, neutralizacija i potiskivanje".⁹

Potrebno je jednostavno prihvatiti činjenicu da je čovjek smrtnan. "Čovjek je po svojoj naravi smrtnan. U ovom izričaju, dakako, još nije ništa rečeno o zadnjem osmišljenju i stanovitoj vrijednosti smrti. A čovjeku stoji na raspolaganju samo jedna životna povijest na zemlji. To znači: smrt, jednako kao i rođenje, pripada punoj zbilji 'bitka - u - svijetu'".¹⁰

2. ODGOVOR RIJEČI BOŽJE PRAZNINI I SUMNJI

Kao ljudi možemo shvatiti da svaki čovjek ima svoj način života, međutim kao kršćani znamo da postoji jedan pravi način života, a to je onaj Kristov. Stoga je nužno mijenjati način življenja ukoliko se on protivi Kristovu načinu. Sv. Petar u svojoj Prvoj poslanici piše: "Vi ste narod kojega je Bog stekao da naviještate silna djela njegova" (1 Pt 2, 9). Ne slijedi li iz ovoga da je potrebno mijenjati način života pogotovo ukoliko naš način života ne naviješta silna djela Božja?

⁸ IVAN PAVAO II., *Veritatis Splendor*, br. 98.

⁹ M. SZENTMARTONI, *Psihologija smrti*, u: *Pred licem smrti*, Zagreb 1990, str. 151.

¹⁰ L. TOMAŠEVIĆ, *Bioetika* (skripta za internu uporabu), Makarska, 1994, str. 99.

Nasuprot individualističkom i egoističkom načinu života možemo postaviti kršćanski koji se očituje u Crkvi. Crkva je “primila Evanđelje kao navještaj i kao izvor radosti i spasenja. Primila ga je kao dar od Isusa, kojega je poslao Otac, ‘da siromasima navijesti veselu vijest’ (Lk 4, 18)”.¹¹

Iz toga slijedi da je Crkva poslana naviještati Kristov način života i evangelizirati. Samim tim što je poslana evangelizirati, ona sudjeluje u Kristovoj proročkoj, svećeničkoj i kraljevskoj službi.

“Tako biva i kada se radi o navještanju Evanđelja života, sastavnog dijela Evanđelja koje je Isus Krist. Mi smo u službi tog Evanđelja, potpomognuti sviješću da smo ga primili na dar i da smo poslani navijestiti ga čitavom čovječanstvu ‘sve do kraja zemlje’ (Dj 1, 8)”.¹²

Utjelovljena Riječ Božja, Sin Božji, koji nudi Evanđelje života ističe kršćansku nadu kao pokretača života, vjeru nasuprot sumnji i ispravno formiranu savjest kao glas koji, ukoliko ga se sluša nudi život.

2. 1. *Nada pokretač života*

Suvremeni čovjek u borbi između “kulture života” i “kulture praznine i sumnje” u opasnosti je da izgubi smisao Boga, a “gubeći smisao Boga, teži se i gubljenju smisla čovjeka, njegova dostojanstva i njegova života”.¹³

Dakle, kad se izgubi smisao Boga, ugrožen je i smisao čovjeka što tvrdi i II. vatikanski sabor kad kaže: “Stvorenje bez Stvoritelja iščezava... Štoviše, kad je Bog zaboravljen, stvorenje postaje neshvatljivo” (GS 36).

Izgubivši smisao Boga suvremeni čovjek vjeruje da može urediti život na zemlji bez Boga, sam sa svojim umom, ali kako kaže sveti Pavao u poslanici Rimljanima, “gradeći se mudrima, poludješe” (Rim 1, 22).

Ipak na kraju krajeva čovjek uviđa da ne može sve sam. I što tada? Pada u očaj, jer je nemoćan. Boga je već ranije odbacio, a sada ga opet zazivati i uteći mu se, čini mu se kao izdaja samoga sebe, izdaja svijeta bez Boga i izdaja vlastitih ideala i ciljeva kojima je sve podredio.

Takvom čovjeku potrebno je pomoći da uvidi da “sve uvjetovanosti i naponi da se nametne šutnja ne uspijevaju ugušiti glas Gospodnji koji odzvanja u savijesti svakog čovjeka: uvijek se iz tog intimnog svetišta

¹¹ IVAN PAVAO II. *Evangelium Vitae*, br. 78.

¹² *Isto*, br. 78.

¹³ *Isto*, br. 21.

savjesti može pokrenuti novi put ljubavi, prihvaćanja i služenja ljudskom životu”.¹⁴

Takvom čovjeku potrebno je uliti nadu u mogućnost kvalitativno novog života, života vjere u Božju ljubav.

“Kršćanska je egzistencija plod nadanja. Ona je, ustvari traženje, usmjerenje naprijed, kretanje u nepoznato, izlazak.”¹⁵

To je zapravo izlazak iz začaranog kruga sumnje i praznine, koje vode jedna u drugu i izviru jedna iz druge. Nada u vječnu budućnost, u koju se Krist vratio nakon svoje muke i patnje, jest sila koja čovjeku omogućuje da izađe iz tog začaranog kruga u kojem se nalazi.

Nada je bitno povezana uz budućnost, uz iščekivanje boljega, jer se uvijek nadamo nečemu drukčijem nego što je sada, nečemu što je ispred nas. Stoga je u takvom stavu neposrednog ophođenja s budućnošću i iščekivanjem boljega potrebno u razmišljanju ispunjenom molitvom zapaziti božansko - čovječji prouzrok naših nada, jer “kršćanska je egzistencija plod nadanja”.¹⁶

Čovjek bez nade u bolju budućnost osuđen je na životarenje. To je čovjek koji nije spreman na rizik. To je onaj za kojeg sveti Ivan Apostol kaže da je “mlak”: “Znam tvoja djela: nisi ni studen ni vruć. O da si studen ili vruć! Ali jer si mlak, ni vruć ni studen, povratit ću te iz usta”(Otk 3, 15 - 16).

To je onaj koji nije u stanju staviti sve što ima na “kartu” vječne budućnosti. Današnjem sekulariziranom čovjeku je potrebno približiti činjenicu da se isplati živjeti na taj način da se zavrijedi vječno blaženstvo. No, da bi mu se ta činjenica približila potrebno mu je živo svjedočanstvo Crkve, kršćana. A Crkva je prisutna svugdje gdje čovjek u iskrenosti srca teži za istinom i dobrotom, gdje se u nadi predaje nekomu višem, gdje se daruje u služenju bližnjemu. Iako je ovakav stav u današnjem svijetu prečesto preziran i odbacivan, ipak je to izvrstan put postignuća onoga mjesta gdje se Krist vratio nakon svoje muke, smrti i uskrsnuća, a to je mjesto svrha naše kršćanske nade i vjere.

¹⁴ *Isto*, br. 24.

¹⁵ L. BOROS, *Živjeti iz nade*, KS, Zagreb, 1970, str. 33.

¹⁶ *Isto*, str. 33.

2. 2. Vjera nasuprot sumnji

Kad govorimo o kulturi praznine i sumnje koja je uzela previše maha u današnjem sekulariziranom svijetu, ne možemo ne progovoriti o daru vjere koja se sama po sebi stavlja nasuprot sumnji i praznini. "Trebalo stoga da kršćani iznova otkriju novinu svoje vjere i njezinu prosudbenu snagu naprama nametljivoj kulturi što prevladava: 'Nekoć bijaste tama, - opominje nas apostol Pavao - a sada ste svjetlost u Gospodinu: kao djeca svjetlosti hodite - plod je svjetlosti svaka dobrotu, pravednost i istina - i odlučite se za ono što je milo Gospodinu. A nemojte udjela u jalovim djelima tame, nego ih dapače raskrinkavajte' (Ef 5, 8 - 11)."¹⁷

U životu svakog čovjeka postoje trenuci mijenjanja, zaokreta, bilo to u poslu, u odnosu prema obitelji, svijetu koji ga okružuje. Isti takav zaokret trebao bi se dogoditi s obzirom na vjeru.

"Trebalo povratiti, obnoviti pravo lice kršćanske vjere, koja nije jednostavno skup postavaka što ih umom valja prihvatiti i odobriti. Ona je štoviše proživljena spoznaja Krista, živo pamćenje njegovih zapovijedi, istina koju treba proživjeti... Vjera je odluka koja obvezuje cijelo postojanje. Ona je susret, dijalog, zajedništvo ljubavi i života vjernikova s Isusom Kristom, Putom, Istinom i Životom (usp. Iv 14, 6)."¹⁸

Nužno je naglasiti jednu činjenicu koja se mora ostvariti da bi vjera došla do izražaja. Ta činjenica jest čovjekova otvorenost i povjerenje. Dakle, kršćanska vjera pretpostavlja čovjekovu otvorenost i povjerenje. "Onako kako nam predočuju evanđelisti, vjera je pristajanje razuma uz Krista, ali je još više potpuno prepuštanje i apsolutno povjerenje u Njega. Vjerovati konačno znači prihvatiti Isusa Krista."¹⁹ Čovjek, da bi imao pravu vjeru nužno mora priznati svoju neznatnost u usporedbi s Bogom. Koliko god on bio uspješan na znanstvenom i tehnološkom polju, koliko god on prodro svojim umom u tajne prirode, ipak na koncu postoji "zid", zapreka preko koje razumom ne može dalje. Tada nastupa vjera, i kad to čovjek uvidi onda je najveći. Kad čovjek uvidi koliko je malen, zapravo je postao velik. Postao je čovjek vjere. Ljudi vjere su dionici svijeta kojega vjera nadilazi, a isto tako nadilazi i njegove promjene, njegovu nesavršenost i njegovu smrt.

U svijetu postoji grijeh, postoji zlo. Postoje ljudi koji sebi prisvajaju ono što im ne pripada, ono što pripada samo Bogu. Žele biti gospodari nad životima drugih ljudi, žele sve potčiniti sebi. To su grijesi našeg doba iz

¹⁷ IVAN PAVAO II., *Veritatis Splendor*, br. 88.

¹⁸ *Isto*, br. 88.

¹⁹ L. TOMAŠEVIĆ, *Životnost vjere*, u: SB, XXX, 1990, br. 1, str. 5.

kojih izlazi kultura praznine i sumnje. Jedino je Bog gospodar života i jedino njemu sve pripada, a ljudima pripada onoliko koliko im je on dao. Čovjek je pao "u zlo i sam se nije mogao dići. Mogao je i grešan i duhovno izranjen graditi ovozemno kraljevstvo, kulturu i ekonomiku, zakon i kakvu - takvu zemaljsku sigurnost. Mogao je zgrtati prolazna dobra, hvatati časovite užitke, zamišljati sebi i potomstvu bolju budućnost. Ali nije mogao pobijediti zla, smrti i pakla. Nije mogao doći do pune istine, do plodne ljubavi, do smirenog života. Nije se mogao ispuniti Bogom. Nije se mogao učiniti besmrtno sretnim. To spasenje, to kraljevstvo Božjega života, to smirenje i tu radost donio je čovjeku Isus Krist, Božji sin."²⁰

Vjera stoji nasuprot sumnji. Da bi se prešlo od sumnje na vjeru, potrebno je obraćenje. Obraćanje u svojoj biti znači okretanje k Bogu. Potrebno je, znači, okrenuti se od svog dosadašnjeg načina života k Bogu.

Obraćanje je moguće uvijek kad se osjeća čovjekova bijeda i nedosljednost. Obraćanje je "prijelaz iz nevjere ili očita krivovjerja u vjeru. Sudbonosni prijelaz preko duhovnog Rubikona, kad se čitav jedan svijet, splet uvjerenja i uhodani način života napušta, a stvara se i čovjeka osvaja novi svijet, nova vizija svijeta, novi pogled na sve što je pred njim."²¹

Kad je čovjek, čovjek vjere, on je dužan svjedočiti svoju vjeru, a o uostalom, ni ne može drukčije, on sam postaje svjedočanstvo, vođen unutarnjim glasom svoje ispravno formirane savjesti.

2. 3. *Savjest glas koji nudi život*

U materijalističkoj perspektivi današnjeg sekulariziranog čovjeka međuljudski odnosi trpe veliko osiromašenje. U shvaćanju današnjeg čovjeka došlo je do izmjene na ljestvici vrjednota. Drugi se vrjednuje ne po onome što "jest", nego po onome što "ima, čini i doprinosi" i u skladu s ovim vrjednovanjem drugoga oblikuje se savjest sekulariziranog čovjeka. "Pomračenje smisla Boga i čovjeka, sa svim mnogovrsnim i sudbonosnim posljedicama za život, događa se u dubini moralne savjesti."²²

Dakle, savjest sekulariziranog čovjeka brine samo za sebe, bez osjećaja za drugoga, teži slobodi bez zakona ljubavi, koja u tom slučaju prestaje biti sloboda i u opasnosti je da stvari krivo imenuje, pa da tako proglasi "dobro zlom i zlo dobrom" (Iz 5, 20).

²⁰ M. ŠKVORC, *Vjera i nevjera*, Zagreb, 1982, str. 148.

²¹ *Isto*, str. 208.

²² IVAN PAVAO II., *Evangelium Vitae*, br. 24.

“U dubini savjesti čovjek otkriva zakon koji on sam sebi ne daje ali kojemu se mora pokoravati. Taj glas, što ga uvijek poziva da ljubi i čini dobro a izbjegava zlo, kad zatreba, jasno odzvanja u intimnosti našega srca: čini ovo, a izbjegavaj ono. Čovjek naime ima u srcu zakon što mu ga je Bog upisao” (GS 16).

U današnjem svijetu u kojem do izražaja dolazi kultura praznine i sumnje, čovjek je u neprestanoj opasnosti da svoju savjest krivo oblikuje i tek tada dolazi do problema. Stoga je svaki čovjek dužan ispravno formirati svoju savjest i po njoj živjeti i tada će ona biti glas koji vodi u život, glas koji daruje život u punini.

Čovjek je dužan neprestano oslušivati taj glas i “razgovarati” s njim, i unatoč tomu “nikada se neće dovoljno ocijeniti važnost toga tajnog razgovora čovjeka sa samim sobom. Ali to je, zapravo, razgovor čovjeka s Bogom, autorom zakona, prvim uzorom i posljednjom svrhom čovjeka.”²³

Bitna uloga savjesti jest u tome da prosudi o moralnosti nekoga čina. “Savjest tako uvijek formulira svoj sud što ga jednim imenom zovemo diktat savjesti što se često zove i samo savjest. U tom smislu savjest ima dvostruku ulogu: retrospektivnu, kad prosuđuje već izvršena djela i postavlja se kao svjedok ili sudac te čovjeka hvali i kori, već prema tome kakav je čin bio. Druga uloga je perspektivna, kada se odnosi na buduća djela. U toj ulozi savjest se postavlja kao norma ili vodič djelovanja jer spoznaje buduće djelo kao dobro ili zlo i ukazuje da se izvrši, ako je dobro ili izbjegne ako je zlo.”²⁴

Prema tome čovjekova je dužnost da savjest sluša i čini onako kako mu kaže. Činiti dobro, a izbjegavati zlo. Time čovjek izbjegava prijekore, koje nitko ne voli, a postiže pohvalu, koja je svakomu draga. Ali nije ovo glavni razlog da se sluša glas savjesti. Jedan od razloga je i taj, što slušajući glas ispravno formirane savjesti nećemo biti dionicima kulture praznine i sumnje. No, najveći razlog zbog kojega treba slušati glas savjesti jest taj što je to glas Božji u nama, jer je to volja Božja i jer je savjest “srčika ljudske osobe” (GS 16), koja nudi Život i vodi u Život.

²³ IVAN PAVAO II., *Veritatis Splendor*, br.58.

²⁴ L. TOMAŠEVIĆ, *Moralni principi*, (skripta za internu upotrebu), Makarska, 1996, str.103.

Zaključak

Zatvoriti oči pred jednom stvarnošću koja je sveprisutna kod današnjeg čovjeka, koja u datom trenutku prelazi u čovjekov način života i postaje njegovim pogledom na svijet i cjelokupnu stvarnost koja ga okružuje, u najmanju bi ruku bilo nepošteno.

Nepošteno najprije prema samom sebi kao slabom čovjeku koji je, htjeli mi to ili ne, u mogućnosti postati dionikom kulture praznine i sumnje.

Nepošteno bi zatim bilo prema drugim ljudima, za koje smo, htjeli to ili ne, odgovorni.

Konačno, nepošteno bi bilo prema Stvoritelju koji nas je stvorio iz ljubavi i za ljubav, a kad tu ljubav grijehom odbacismo dao nam je vjeru i nadu da vjerujemo i nadamo se da ćemo opet jednom i zauvijek biti u Ljubavi, a nikako nas nije stvorio kao bića predodređena da u nama caruju praznina i sumnja.

Na samom kraju možemo zaključiti da smo svjedoci jedne antikulture življenja, da je ona dio našega vremena i da je posljedica našega vremena, ali i to da smo po svom kršćanskom imenu pozvani biti navjestitelji i promicatelji civilizacije ljubavi.

fra Ante Jurica